

Vlaams Ministerie  
van Onderwijs en Vorming

**Onderwijsinspectie**  
Hendrik Consciencegebouw  
Koning Albert II-laan 15  
1210 BRUSSEL

doorlichtingssecretariaat@ond.vlaanderen.be  
www.onderwijsinspectie.be

## Verslag over de doorlichting van Vrije Lagere School voor Buitengewoon Onderwijs - Parcivalschool te Antwerpen

Hoofdstructuur bubao

|             |                                                |                                                                     |
|-------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
|             | Instellingsnummer                              | 25452                                                               |
|             | Instelling                                     | Vrije Lagere School voor Buitengewoon<br>Onderwijs - Parcivalschool |
| Directeur   |                                                | Kristin SCHURG                                                      |
| Adres       |                                                | Lamorinièrestraat 75 - 2018 ANTWERPEN 1                             |
| Telefoon    |                                                | 03-230.24.44                                                        |
| Fax         |                                                | 03-239.18.39                                                        |
| e-mail      |                                                | parcivalschool@parcivalschool.be                                    |
| website/URL |                                                | http://www.parcivalschool.be                                        |
|             | Bestuur van de instelling                      | 972257 - Parcivalschool te ANTWERPEN 1                              |
| Adres       |                                                | Lamorinièrestraat 77 - 2018 ANTWERPEN 1                             |
|             | Scholengemeenschap                             | 119925 - Steinerscholen Basisonderwijs te<br>WILRIJK                |
| Adres       |                                                | Boomsesteenweg 94 - 2610 WILRIJK                                    |
|             | CLB                                            | 114942 - Vrij CLB De Wissel Antwerpen te<br>DEURNE                  |
| Adres       |                                                | Hallershofstraat 7 - 2100 DEURNE                                    |
|             | Dagen van het doorlichtingsbezoek              | 04/06/2012, 05/06/2012, 07/06/2012,<br>08/06/2012                   |
|             | Einddatum van het doorlichtingsbezoek          | 08/06/2012                                                          |
|             | Datum bespreking verslag met de<br>instelling  | 26/06/2012                                                          |
|             | Samenstelling inspectieteam                    |                                                                     |
|             | Inspecteur-verslaggever                        | Cris Hens                                                           |
|             | Teamleden                                      | Dirk Lambrechts                                                     |
|             | Deskundige(n) behorend tot de<br>administratie | nihil                                                               |
|             | Externe deskundige(n)                          | nihil                                                               |

## INHOUDSOPGAVE

|                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------|----|
| INLEIDING .....                                                  | 3  |
| 1. SAMENVATTING .....                                            | 5  |
| 2. FOCUS VAN DE DOORLICHTING .....                               | 7  |
| 2.1 Leergebieden in de focus .....                               | 7  |
| 2.2 Procesindicatoren of -variabelen in de focus .....           | 7  |
| 3. VOLDOET DE SCHOOL AAN DE ERKENNINGSVOORWAARDEN? .....         | 8  |
| 3.1 sociaal-emotionele ontwikkeling - sociale vaardigheden ..... | 8  |
| 3.2 Nederlands - communicatie en taal .....                      | 9  |
| 4. BEWAAKT DE SCHOOL DE EIGEN KWALITEIT? .....                   | 12 |
| 4.1 Professionalisering .....                                    | 12 |
| 4.2 Curriculum .....                                             | 13 |
| 5. ALGEMEEN BELEID VAN DE SCHOOL .....                           | 14 |
| 6. STERKTES EN ZWAKTES VAN DE SCHOOL .....                       | 16 |
| 6.1 Wat doet de school goed? .....                               | 16 |
| 6.2 Wat kan de school verbeteren? .....                          | 17 |
| 6.3 Wat moet de school verbeteren? .....                         | 17 |
| 7. ADVIES .....                                                  | 18 |
| 8. REGELING VOOR HET VERVOLG .....                               | 18 |

## INLEIDING

Dit verslag is het resultaat van de doorlichting van uw instelling<sup>1</sup> door de onderwijsinspectie van de Vlaamse Gemeenschap. Het decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs van 8 mei 2009 geeft haar de opdracht hiertoe.

Tijdens een doorlichting gaat de onderwijsinspectie na of de instelling de erkenningsvoorwaarden respecteert, of ze op systematische wijze haar eigen kwaliteit bewaakt en of ze zelfstandig de tekorten kan remediëren.

Het advies in dit verslag heeft betrekking op alle erkenningsvoorwaarden uitgezonderd de voorwaarden betreffende hygiëne, veiligheid en woonbaarheid.

Vanaf het schooljaar 2011-2012 vindt de controle op de erkenningsvoorwaarden betreffende woonbaarheid, veiligheid en hygiëne gelijktijdig met de doorlichting plaats. Deze controle op woonbaarheid, veiligheid en hygiëne resulteert in een afzonderlijk verslag. Alle verslagen worden gepubliceerd op [www.doorlichtingsverslagen.be](http://www.doorlichtingsverslagen.be).

Het referentiekader dat de onderwijsinspectie gebruikt bij een doorlichting is opgebouwd rond de componenten context, input, proces en output:

- context: de omgevingskenmerken en de kenmerken van administratieve, materiële, bestuurlijke en juridische aard die de instelling karakteriseren
- input: kenmerken van het personeel en van de leerlingen of cursisten van de instelling
- proces: initiatieven die een instelling neemt om output te realiseren, rekening houdend met haar context en input
- output: de resultaten die de instelling met haar leerlingen of cursisten bereikt.

Meer info over het CIPPO-referentiekader vindt u op [www.onderwijsinspectie.be](http://www.onderwijsinspectie.be).

De doorlichting bestaat uit drie fases: het vooronderzoek, het doorlichtingsbezoek en de verslaggeving.

Tijdens het vooronderzoek selecteert de onderwijsinspectie de onderwijsdoelstellingen en de procesindicatoren of -variabelen die het inspectieteam onderzoekt tijdens het doorlichtingsbezoek.

Tijdens het doorlichtingsbezoek verzamelt het inspectieteam bijkomende informatie via observaties, gesprekken en analyse van documenten.

Het resultaat van de doorlichting is het doorlichtingsverslag.

Het doorlichtingsverslag vangt aan met een voor het brede publiek toegankelijke samenvatting. Het vervolgt met een beschrijving van de doorlichtingsfocus.

Tijdens een doorlichting zoeken de onderwijsinspecteurs een antwoord op drie onderzoeksvragen:

- In welke mate voldoet de instelling aan de onderwijsdoelstellingen? (het erkenningsonderzoek)
- In welke mate onderzoekt en bewaakt de instelling op een systematische manier de kwaliteit van de processen zodat deze bijdragen tot het bereiken/nastreven van de onderwijsdoelstellingen? (het kwaliteitsonderzoek)
- Is er in de instelling een algemeen beleid dat het mogelijk maakt om zelfstandig tekorten weg te werken? (het onderzoek 'algemeen beleid')

In drie hoofdstukken geeft de onderwijsinspectie een antwoord op deze vragen.

---

<sup>1</sup> Instelling: onderwijsinstelling of CLB (Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs, artikel 2, 11°). Onderwijsinstelling: een pedagogisch geheel waar onderwijs georganiseerd wordt en waaraan een uniek instellingsnummer toegekend is (Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs, artikel 2, 13°).

Om de kwaliteit van de processen in kaart te brengen gebruikt de onderwijsinspectie een kwaliteitswijzer. Het inspectieteam gaat met de kwaliteitswijzer na of de instelling bij haar activiteiten aandacht heeft voor

- doelgerichtheid: welke doelen stelt de instelling voorop?
- ondersteuning: welke ondersteunende initiatieven neemt de instelling om efficiënt en doelgericht te werken?
- doeltreffendheid: worden de doelen bereikt en gaat de instelling dit na?
- ontwikkeling: heeft de instelling aandacht voor nieuwe ontwikkelingen?

Meer informatie over de kwaliteitswijzer vindt u eveneens op [www.onderwijsinspectie.be](http://www.onderwijsinspectie.be).

Wat de instelling goed doet, wat de instelling kan verbeteren en wat de instelling moet verbeteren komt aan bod bij 'Sterktes en zwaktes van de instelling'.

Het doorlichtingsverslag eindigt met een advies dat betrekking heeft op alle of op afzonderlijke structuuronderdelen van de instelling. De onderwijsinspectie kan drie adviezen uitbrengen:

- een gunstig advies: het inspectieteam adviseert gunstig over de verdere erkenning van de instelling of van structuuronderdelen
- een beperkt gunstig advies: het inspectieteam adviseert gunstig over de erkenning van de instelling of van structuuronderdelen als de instelling binnen een bepaalde periode voldoet aan de voorwaarden vermeld in het advies
- een ongunstig advies: het inspectieteam adviseert om de procedure tot intrekking van de erkenning van de instelling of van structuuronderdelen op te starten.

Bij een ongunstig advies beoordeelt de onderwijsinspectie bovendien of de instelling de vastgestelde tekorten zelfstandig kan wegwerken.

Binnen een termijn van dertig kalenderdagen na ontvangst van het definitieve verslag informeert de directeur van de instelling leerlingen, ouders en/of cursisten over de mogelijkheid tot inzage. De directeur van het centrum voor leerlingenbegeleiding informeert de centrumraad.

Binnen de dertig kalenderdagen na ontvangst moet de directeur van de instelling het verslag volledig bespreken tijdens een personeelsvergadering. Het bestuur van de instelling of zijn gemandateerde tekent het verslag voor gezien. Het bestuur stuurt het binnen dertig kalenderdagen na ontvangst terug naar de onderwijsinspectie en maakt eventueel melding van zijn opmerkingen.

De instelling mag het verslag niet gebruiken voor publicitaire doeleinden.

Meer informatie?

[www.onderwijsinspectie.be](http://www.onderwijsinspectie.be) en [www.doorlichtingsverslagen.be](http://www.doorlichtingsverslagen.be)

# 1. SAMENVATTING

De Parcivalschool is gelegen in het centrum van Antwerpen en is de enige Steinerschool voor buitengewoon onderwijs in Vlaanderen. Ze biedt onderwijs volgens de inzichten van de antroposofische heilpedagogie aan kinderen met een lichte tot matige (type 1) of ernstige mentale handicap (type 2) en aan kinderen met een ernstige leerstoornis (type 8). De schoolpopulatie bestond traditioneel uit leerlingen waarvan de ouders bewust kozen voor het specifieke pedagogisch project van de school. Geleidelijk aan kent de school echter ook een instroom van leerlingen uit de buurt die hier minder bewust voor kiezen. De infrastructuur van de school bestaat uit een nieuwbouw en uit een aantal verouderde rijwoningen die zo goed mogelijk zijn omgevormd tot klaslokalen. Daarnaast maakt de school gebruik van enkele noodlokalen die een permanent karakter gekregen hebben. De huidige infrastructuur voldoet in verhouding tot de ingeschreven leerlingen niet aan de hedendaagse veiligheids- en comforteisen. De school heeft een masterplan opgesteld waarvan de eerste stappen uitgevoerd worden, met name de aankoop van aanpalende garages die omgevormd zullen worden tot klaslokalen. Op dezelfde campus bevindt zich een school voor buitengewoon secundair onderwijs. De lokalen van beide scholen lopen door elkaar.

De inspectie onderzocht de leergebieden Nederlands / taal en communicatie en sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor beide leergebieden levert de school voldoende inspanningen om via de individuele en groepshandelingsplanning de nodige leervorderingen bij de leerlingen te realiseren. Voor de selectie van de doelen heeft de school een eigen referentiekader uitgewerkt gebaseerd op de decretale ontwikkelingsdoelen en het leerplan basisonderwijs Rudolf Steinerpedagogie. Inzake het proces van handelingsplanning vond er in de school de voorbije jaren een positieve evolutie plaats. Dit schooljaar implementeerde de school een elektronisch platform met bijhorend leerlingvolgsysteem. Hoewel het nog verder verfijnd dient te worden, werkt dit bevorderend voor een efficiënte handelingsplanning, onder meer door de grotere transparantie en afstemming tussen alle kindbetrokken teamleden. De kwaliteit van en de afstemming tussen de verschillende fasen van handelingsplanning kan nog verbeteren. Zo gebeuren bijvoorbeeld de beeldvorming en de evaluatie nog vrij intuïtief. Deze fasen kunnen meer geobjectiveerd worden en de evaluatie kan sterker afgestemd worden op de geselecteerde doelen. De uitgebreide rapportering naar de ouders toe via het 'getuigschrift' is een sterk punt van de school.

De invulling van het leergebied Nederlands / taal en communicatie wordt sterk beïnvloed door de menskundige, pedagogische en onderwijskundige opvattingen vanuit de Steinerpedagogiek. De klasleraar tracht per klasgroep de geselecteerde doelen te realiseren. Het schooleigen referentiekader wordt hierbij nogal statisch gebruikt. Individuele ondersteuning en/of remediëring vinden vooral klasextern plaats door therapeuten.

Het leergebied sociaal-emotionele ontwikkeling is een belangrijk leergebied voor de school. De school hecht conform haar pedagogisch project waarbij een kind benaderd wordt als eenheid van willen, voelen en denken, veel belang aan het welbevinden van haar leerlingen. Het team neemt zowel op leerling-, klas- als schoolniveau diverse initiatieven rond de sociaal-emotionele ontwikkeling. Afspraken rond de concrete uitwerking en een gefaseerde, graduele opbouw kunnen de efficiëntie en de gezamenlijke doelgerichtheid nog verhogen. De school wordt geconfronteerd met een groeiende instroom van kinderen met sociaal-emotionele en/of gedragsproblemen. Via een samenspel van preventieve en remediërende maatregelen probeert de school hierop een antwoord te bieden. De school kan nog sterker inzetten op basispreventie door de klasleraren te ondersteunen bij het creëren van uitdagend onderwijs op maat van het kind.

In het kader van de kwaliteitsbewaking van de processen onderzocht de inspectie de onderwijsorganisatie en de aanvangsbegeleiding. Deze laatste vanuit de vaststelling van veelvuldige personeelsswissels en de instroom van jonge leraren. De school investeert doelgericht in een structurele ondersteuning van jonge leraren. Zij ziet het als noodzaak nieuwe leraren te begeleiden en te initiëren in de specifieke aanpak vanuit de Steinerpedagogiek. Daarnaast kunnen nieuwe leraren terugvallen op een ondersteunend collegiaal netwerk. Ondanks deze bevorderende elementen haken regelmatig jonge en nieuwe leraren af. De school dient de doeltreffendheid van de aanvangbegeleiding te bewaken en de noodzaak tot bijkomende acties en/of extra investering te onderzoeken. Zeker dient de school er op toe te zien dat de huidige vooropgestelde lestijden omwille van praktisch-organisatorische redenen niet wegvallen. Daarnaast kan ze in haar aanvangsbegeleiding nog meer oog hebben voor het ondersteunen van de beginnende leraren bij het managen van de klas.

De visie van de school over de mens en zijn ontwikkeling en over het doel van opvoeding en onderwijs weerspiegelt zich in de onderwijsorganisatorische keuzes. Ook hier blijft het belangrijk de effectiviteit en de efficiëntie van deze keuzes te bewaken in functie van onderwijs dat conform het pedagogisch project van de school wil inspelen op de individuele ontwikkelingsweg van elk kind. De ondersteuning van kinderen met extra noden gebeurt vooral in therapeutische sessies en door externe ondersteuning. Binnen de school zijn er verschillende subteams te onderscheiden die ieder vanuit hun specialiteit kijken naar en werken met kinderen. Het vormt een uitdaging voor de school om sterker vanuit een gezamenlijke aanpak en een gedeelde verantwoordelijkheid tegemoet te komen aan de zorgbehoeften van een kind of een klasgroep.

Het algemeen beleid kenmerkt zich door een open en transparante schoolcultuur met een democratische besluitvorming. Er heerst een aangenaam collegiaal klimaat waarbinnen professionele bekwamen kunnen gedeeld worden. De efficiëntie van het beleid en de afstemming tussen de verschillende subteams in functie van een gezamenlijk schoolbeleid kan geoptimaliseerd worden door het installeren van een middenkader met een beleidsvoorbereidende opdracht. Dit kan, samen met het opstellen van een prioriteitenplanning, duidelijkheid en rust creëren.

De school heeft de voorbije jaren een hele evolutie doorgemaakt waarbij een aantal structuren en processen inzake handelingsplanning meer verankerd werden in de dagelijkse werking. De inspectie wenst de school te erkennen in haar ontwikkelingsproces, in het reeds afgelegde traject. Dit heeft mede doorgewogen bij het besluit van de inspectie tot een gunstig advies. Dit neemt niet weg dat er nog werkpunten voorliggen waarbij de school vooral het specifieke van het buitengewone onderwijs met name onderwijs op maat van de noden van de individuele leerlingen, nog sterker in de verf kan zetten en in de praktijk kan waarmaken.

## 2. FOCUS VAN DE DOORLICHTING

Op basis van het vooronderzoek en in het kader van een gedifferentieerde doorlichting heeft de inspectie leergebieden en procesindicatoren/procesvariabelen geselecteerd voor onderzoek tijdens de doorlichtingsbezoeken.

De resultaten van de controle op de erkenningsvoorwaarden betreffende bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne, vindt u terug in een afzonderlijk verslag

### 2.1 Leergebieden in de focus

|                                                         |
|---------------------------------------------------------|
| sociaal-emotionele ontwikkeling -                       |
| sociale vaardigheden                                    |
| Nederlands -                                            |
| communicatie en taal -                                  |
| communicatie en taal: Nederlands en Vlaamse gebarentaal |

### 2.2 Procesindicatoren of -variabelen in de focus

|                            |
|----------------------------|
| <b>Personeel</b>           |
| <b>Professionalisering</b> |
| Aanvangsbegeleiding        |
| <b>Logistiek</b>           |
| <b>Welzijn</b>             |
| Veiligheid                 |
| Gezondheid en hygiëne      |
| Milieu                     |
| <b>Onderwijs</b>           |
| <b>Curriculum</b>          |
| Onderwijsorganisatie       |

### **3. VOLDOET DE SCHOOL AAN DE ERKENNINGS-VOORWAARDEN?**

Het onderzoek naar het voldoen aan de erkenningsvoorwaarden levert voor de geselecteerde leergebieden het volgende op:

#### **3.1 sociaal-emotionele ontwikkeling - sociale vaardigheden**

##### **Voldoet**

De school hecht veel belang aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Het team levert dan ook de nodige inspanningen om via het cyclisch proces van handelingsplanning de ontwikkelingsdoelen voor sociaal-emotionele ontwikkeling na te streven bij zoveel mogelijk leerlingen. De school investeert vanuit een aangevoelde nood zowel op klas- als op schoolniveau in ondersteunende en remediërende initiatieven voor dit leergebied.

##### **Motivering**

- De school wordt geconfronteerd met een groeiende instroom van leerlingen met een sociaal-emotionele en/of gedragsproblematiek, al dan niet het gevolg van een problematische thuissituatie. Daarom neemt ze extra initiatieven ter ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Deze initiatieven zijn zowel preventief als remediërend.
- Vanuit haar pedagogisch project streeft de school een evenwichtige ontwikkeling na van het willen, het voelen en het denken. Leraren treden vanuit een positieve ingesteldheid in contact met de leerlingen en hebben hierbij aandacht voor het welbevinden en het positief bekrachtigen van kinderen. De toenemende problemen inzake gedrag maken het evenwel niet altijd gemakkelijk om deze visie blijvend in de praktijk om te zetten. Veelvuldige lerarenwissels vormen hierbij een extra risicofactor.
- De beginsituatiebepaling voor sociaal-emotionele ontwikkeling krijgt een brede invulling, wordt uitgebreid beschreven en is toegankelijk voor alle kindbetrokkenen via het elektronisch leerlingvolgsysteem. Het verkregen beeld wordt gedurende het schooljaar verder aangevuld, voornamelijk in functie van de klassenraad. Binnen de beginsituatieanalyse hebben de leraren ook aandacht voor specifieke talenten en vaardigheden van de kinderen.
- De beeldvorming gebeurt eerder intuïtief vanuit het persoonlijk referentiekader van de individuele leraar. Afspraken en/of observatielijsten om te komen tot een meer valide beeldvorming hanteert de school voornamelijk niet.
- De school werkte per type een schooleigen doelenkader uit voor het leergebied sociaal-emotionele ontwikkeling. Ze liet zich hierbij leiden door de typegebonden decretale ontwikkelingsdoelen. Er zijn geen afspraken op schoolniveau over hoe deze doelen nagestreefd kunnen worden en de graduele opbouw ervan. Momenteel is het team bezig om het doelenkader te updaten.
- Voor sommige kinderen worden individuele doelen geselecteerd. Dit gebeurt veelal door klasexterne hulpverleners naar aanleiding van een bespreking op de klassenraad of vanuit een conflict- en/of probleemsituatie. Aan deze selectie van doelen wordt dan voornamelijk externe en/of therapeutische ondersteuning gekoppeld.
- De school levert heel wat inspanningen om de ouderbetrokkenheid te verhogen. Ouders worden via contactmomenten en via het schooleigen 'getuigschrift' uitgebreid geïnformeerd. Binnen de school is het nog geen verworvenheid om ouders te betrekken bij het proces van handelingsplanning, i.c. het selecteren van doelen.
- Het werken rond de doelen van sociaal-emotionele ontwikkeling zit doorweven door de klas- en schoolwerking en gebeurt veel vanuit informeel leren. Illustratief hiervoor zijn enkele specifieke werkvormen vanuit de Steinerpedagogie zoals de koorzang en de lessen cultuurbeschouwing. Ook het samen eten en specifiek voor de type 2 groepen de kookactiviteiten, bieden de nodige kansen om sociale vaardigheden te oefenen.



Leraren grijpen situationele contexten aan om te reflecteren over sociale vaardigheden. De school roostert voor alle groepen een lesuur sociale vaardigheden in. De doelen die hierbij aan bod komen worden opgenomen in het groepswerkplan.

- Tijdens het periode-onderwijs 'toneel' nemen leraren de doelen voor sociaal-emotionele ontwikkeling mee op. Tijdens de lessen lichamelijke opvoeding en kringspelen is er aandacht voor beweging in functie van de algemene persoonlijkheidsontwikkeling en voor beweging als sociaal gebeuren. De leraren hanteren daarbij een zelf ontwikkeld volgsysteem, gebaseerd op het schooleigen referentiekader.
- Kinderen met problemen op sociaal-emotioneel gebied worden in eerste instantie door de klasleraar opgevangen en ondersteund. Blijkt dit onvoldoende dan zet de school extra psychologische begeleiding in. Bepaalde kinderen krijgen ritmische massage.
- Via een samenspel van preventieve en remediërende maatregelen, van initiatieven op schoolniveau en individuele ondersteuning van leerlingen probeert het zorgklasteam een antwoord te bieden op de groeiende gedragsproblemen waarmee de school geconfronteerd wordt. Het zorgklasteam koppelt de individuele begeleidingsinitiatieven aan de doelen van het groepswerkplan. Via het elektronisch leerlingvolgsysteem wordt de 'opvolging' nauwgezet in kaart gebracht en toegankelijk gemaakt voor alle kindbetrokkenen. Aangezien er bij 'opvolging' vooral melding gemaakt wordt van storend gedrag, moet de school ervoor waken dat er geen eenzijdig beeld ontstaat over de betrokken leerlingen. Het zorgklasteam heeft ook oog voor de 'zorgenden'.
- Specifiek voor leerlingen met een autismespectrumstoornis biedt de school ondersteuning via het Mardukteam. Een belangrijk luik van hun werkzaamheden bestaat uit het werken rond doelen van sociaal-emotionele ontwikkeling via individuele sessies. Zij werken daarnaast ook klasondersteunend en begeleiden leraren bij het uitwerken van een anti-vriendelijke klasomgeving.
- Ondanks de diverse initiatieven die de school neemt, blijven gedragsproblemen de dagelijkse werking doorkruisen. Het gevaar bestaat dat de school in een negatieve spiraal terecht komt. Het doorbreken hiervan vormt een uitdaging voor de school waarbij de aandacht in eerste instantie dient te gaan naar ondersteuning van de klasleraren om kwaliteitsvol onderwijs op maat van de leerlingen aan te bieden binnen een warme klassfeer. Het centraal stellen van de instructie en begeleiding door de groepsleraar en het creëren van een uitdagende leeromgeving afgestemd op de noden van de leerlingen kunnen sterker als preventieve maatregel aangewend worden en zo een antwoord bieden op de groeiende gedragsproblematiek binnen de school. Een goed klasmanagement is hierbij een kritische succesfactor.
- De evaluatie van de sociaal-emotionele ontwikkeling gebeurt op verschillende terreinen. Bij individuele ondersteuning is er een nauwgezette opvolging en evaluatie door de betrokken begeleider. In functie van de klassenraad verfijnt de klasleraar de beginsituatie aan de hand van algemene observaties. Via het getuigschrift informeert de klasleraar de ouders. De school heeft nog groeikansen om de evaluatie van de leerlingen met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling te objectiveren en sterker af te stemmen op de geselecteerde doelen.

### **3.2 Nederlands - communicatie en taal**

#### **Voldoet**

De school levert voldoende inspanningen om via individuele en groepshandelingsplanning de nodige leervorderingen bij de leerlingen voor het leergebied Nederlands (type 1/8) / communicatie en taal (type 2) te realiseren. De selectie van de doelen gebeurt vanuit een schooleigen referentiekader gebaseerd op de decretale typegebonden ontwikkelingsdoelen, de eindtermen voor het Steineronderwijs en het leerplan basisonderwijs Rudolf Steinerpedagogie. De uitvoering kenmerkt zich door de specifieke didactische aanpak vanuit de Steinerpedagogie. De invoering van een elektronisch platform met bijhorend leerlingvolgsysteem werkt sterk bevorderend voor het proces van

handelingsplanning en draagt bij tot een grotere transparantie en een sterkere afstemming tussen alle kindbetrokken teamleden.

### Motivering

- De school brengt de beginsituatie van de leerlingen in beeld. Voor nieuwe leerlingen werkte het team een intakeprocedure uit met een eerste vrij algemene testing. Tijdens de eerste weken wordt dit beeld verfijnd door observaties van de klasleraar en zo nodig door bijkomend onderzoek van de logopedisten. De verslagen van externe hulpverleners en/of doorverwijzers zijn toegankelijk voor alle kindbetrokken teamleden via het elektronische platform.
- De klasleraren stromen mee door met de leerlingen en hebben hierdoor een vrij goed beeld op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen. De leraren wisselen de informatie uit van leerlingen die instromen vanuit andere klassen. Sommigen leraren willen zich eerst vanuit eigen observaties een beeld vormen van de leerlingen vooraleer de gekregen informatie door te nemen. Deze beeldvorming gebeurt momenteel nog vrij intuïtief. Er zijn nog groeikansen om dit sterker te objectiveren en te standaardiseren.
- De beginsituatiebepaling is een permanent aandachtspunt. Vooral tegen de klassenraden verzamelen alle kindbetrokken teamleden de nodige informatie. Deze beeldvorming resulteert in een 'samenvatting van het algemeen beeld'. Hierin wordt de specifieke zorgvraag geformuleerd. Deze blijft over het algemeen vrij vaag en is weinig concreet.
- Naar aanleiding van de vorige doorlichting werkte de school een schooleigen doelenreferentiekader uit. De decretale ontwikkelingsdoelen en het leerplan basisonderwijs Rudolf Steinerpedagogie fungeerden hierbij als inspiratiebron. Deze doelen zijn sterk sturend voor het onderwijsaanbod. Per type en per klas selecteerde het team een aantal doelen voor de verschillende domeinen van het leergebied. Het is essentieel om het doelkader regelmatig te evalueren en indien nodig bij te sturen in functie van een eventueel gewijzigde klaspopulatie.
- Tijdens klassenraden bespreken teamleden onder meer de zorgvraag en de vorderingen van de leerlingen. De selectie van individuele doelen en het uitwerken van een aanpakstrategie gebeurt in mindere mate vanuit gemeenschappelijk overleg. Veeleer wordt de noodzaak voor klasexterne, therapeutische ondersteuning besproken.
- De klasleraren werken per periode een groepshandelingsplan voor Nederlands / communicatie en taal uit. De structuur van dit groepswerkplan is dezelfde voor de verschillende klasgroepen. De inhoudelijke uitwerking is leraarafhankelijk. Binnen het groepswerkplan is over het algemeen ruimte voor de beginsituatie en evaluatie van de individuele kinderen. Individualisatie of differentiatie naar doelenselectie is minder zichtbaar in de planningsdocumenten.
- De logopedisten focussen vooral op individuele ondersteuning met aandacht voor leermoeilijkheden bij het lezen en het spellen, articulatiemoeilijkheden, algemene spraak- en taalachterstand, myofunctionele stoornissen en stemproblemen. De ergotherapeuten nemen met betrekking tot taal initiatieven in functie van het stimuleren van de schrijfmotoriek. Hoewel recent de therapeuten meer ingeschakeld werden bij de klaswerking, krijgen de lestijden paramedici een sterke therapiegebonden invulling. De school zorgt ervoor dat de therapieën worden 'verspreid' zodat zoveel mogelijk kinderen 'therapie' krijgen.
- De therapeuten hebben voor hun discipline visieteksten uitgewerkt. Deze visieteksten zijn nog te weinig ingebed in een schoolvisie op de functie en de meest doeltreffende inzetbaarheid van de paramedici.
- De invulling van het leergebied Nederlands wordt sterk beïnvloed door de menskundige, pedagogische en onderwijskundige opvattingen vanuit de Steinerpedagogiek. Dit resulteert in een specifieke didactische aanpak met periode-onderwijs met vooral aandacht voor schrijven en taalsystematiek. Tijdens de

'toneelperiode' komen verschillende doelen van Nederlands op een geïntegreerde manier aan bod.

- Tijdens het oefenuur worden vaardigheden die intensief oefenen en automatisering vereisen verder ingeoeft. Hierbij maken de klasleraren ruimte voor differentiatie naar tempo en niveau. Hoewel minder intentioneel, komen tijdens verschillende andere momenten heel wat vaardigheden rond spreken, luisteren, schrijven en lezen aan bod. Illustratief hiervoor zijn de lessen cultuurbeschouwing met vertelstof die varieert van klas tot klas.
- De evaluatie van de resultaten met betrekking tot het leergebied Nederlands / communicatie en taal gebeurt op verschillende manieren. In eerste instantie is er een permanente evaluatie via de dagelijkse werking en observaties. Daarnaast maken de leraren specifiek voor het periode-onderwijs gebruik van eigen toetsen. Conform de inhoud van het periode-onderwijs zijn deze sterk gericht op taalsystematiek, spelling en woordenschat. Om de leervorderingen van de leerlingen in kaart te brengen worden systematisch enkele gestandaardiseerde toetsen afgenomen voor lezen en spelling. Het is onduidelijk in welke mate de resultaten van deze toetsen ook bijdragen tot het bijsturen van het aanbod en leiden tot een geïndividualiseerde aanpak.
- De vorderingen van leerlingen worden besproken tijdens de klassenraad. Ter voorbereiding actualiseren alle kindbetrokken teamleden de beginsituatie van de betreffende leerlingen. De evaluatie gebeurt vrij algemeen vanuit een intuïtief aanvoelen en is weinig afgestemd op de geselecteerde doelen. Vanuit de therapeutische behandelingen wordt de evaluatie opgenomen in het elektronisch leerlingvolgsysteem.
- Op het einde van het schooljaar is er een uitgebreide en evenwichtige rapportering naar de ouders toe via het 'getuigschrift'. De klasleraar schetst onder het luik 'taal' de aangeboden leerinhouden en leerstof en geeft een woordelijke evaluatie van de algemene vorderingen van het kind. De doelen van het groepswerkplan zijn hiervoor richtinggevend. Aanvullend beschrijven de klasexterne hulpverleners de uitgevoerde extra ondersteuning en de effecten hiervan.

## 4. BEWAAKT DE SCHOOL DE EIGEN KWALITEIT?

Het onderzoek naar de kwaliteit en de kwaliteitsbewaking van de geselecteerde procesindicatoren of -variabelen levert het volgende op:

### 4.1 Professionalisering

#### 4.1.1 Aanvangsbegeleiding

De vaststellingen wijzen op redelijke tot sterke aandacht voor:

- doelgerichtheid
- ondersteuning.

Motivering

- De school wordt geconfronteerd met veelvuldige personeelwissels. Hierdoor kent de school een betekenisvolle instroom van nieuwe, veelal jonge leraren. Opvallend hierbij is het aantal personeelsleden dat instroomt met een 'ander bekwaamheidsbewijs'. De meeste nieuwe personeelsleden zijn niet vertrouwd met de Steinerpedagogie en het buitengewoon onderwijs. De school is zich hiervan bewust en kiest ervoor om doelgericht, weliswaar een beperkt aantal, lestijden te investeren in de begeleiding van nieuwe leraren.
- Beginnende leraren krijgen ondersteuning van de aanvangsbegeleidster. Deze begeleiding is zeer breed. Lesobservaties geven aanleiding tot overlegmomenten waarbij diverse aspecten zoals lesopbouw en pedagogische ondersteuning besproken worden. Bij deze bespreking heeft de aanvangsbegeleidster ook oog voor de kwaliteiten van de beginnende leraren. De overlegmomenten resulteren in de opsomming van een aantal werkpunten.
- Binnen het werkrooster van de aanvangsbegeleidster zijn structureel momenten ingebouwd waarop zij ondersteuning 'op de klasvloer' biedt. Op deze manier worden leraren via praktijkbegeleiding en demonstraties geïnitieerd in de specifieke Steinermethodieken. Het specifieke van het buitengewoon onderwijs krijgt aandacht via de voorbereiding van de individuele handelingsplannen, de groepswerkplannen en de klassenraden. Deze eerder praktische ondersteuning wordt in mindere mate aangevuld met reflectie, gesprekken, intervisie over de eigenheid van het buitengewoon onderwijs.
- Naast de aanvangsbegeleidster krijgen beginnende leraren ook een mentor toegewezen, meestal een aansluitende leraar. Zij doen een beroep op hun mentor voor veelal praktische vragen. Het onderscheid tussen de functie van aanvangsbegeleidster en de mentoren is niet voor alle teamleden even duidelijk.
- Beginnende leraren kunnen terugvallen op een sterk ondersteunend collegiaal netwerk. Er heerst op school een open sfeer waar zorgen en bekommernissen kunnen gedeeld worden. Ook het zorgklusteam en het Mardukteam bieden al dan niet op vraag ondersteuning op lerarenniveau.
- Om een zicht te krijgen op het functioneren van de beginnende leraren voert de directeur klasbezoeken uit. Hierop volgt een formeel functionerings- en evaluatiegesprek. De directeur overlegt met de aanvangsbegeleidster en de mentoren. Binnen de mandaatgroep personeel wordt deze informatie verder besproken.
- De combinatie van de Steinerpedagogie gekoppeld aan het buitengewoon onderwijs en de toenemende gedragsproblematieken op school, vormen een grote uitdaging voor beginnende leraren. Tevens ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de individuele klasleraar. Het is trouwens opvallend dat vooral jonge leraren ingezet worden als klasleraar en de meer ervaren teamleden veeleer ondersteunende functies hebben. Voor sommige jonge leraren is de druk te hoog waardoor zij afhaken. De

doeltreffendheid van de aanvangsbegeleiding is bijgevolg een erg belangrijk gegeven. De school heeft dit nog niet geëvalueerd.

- Omwille van praktisch-organisatorische redenen valt de structurele aanvangsbegeleiding regelmatig weg. Hierdoor komt de continuïteit ervan in het gedrang wat zijn sporen nalaat naar de doeltreffendheid van de aanvangsbegeleiding.
- Over de verdere ontwikkeling van de aanvangsbegeleiding was er nog geen structureel overleg. De school overweegt wel om een afzonderlijke brochure aan te maken voor beginnende leraren.
- Voor de inhoudelijke uitwerking van de aanvangsbegeleiding wat betreft de Steinerpedagogie maakte de school gebruik van de expertise vanuit de Federatie Steinerscholen Basisonderwijs. Tevens nam de aanvangsbegeleidster deel aan een schooloverstijgende intervisiegroep.

## **4.2 Curriculum**

### *4.2.1 Onderwijsorganisatie*

De vaststellingen wijzen op redelijke tot sterke aandacht voor:

- doelgerichtheid
- ondersteuning.

#### Motivering

- De visie over de mens en zijn ontwikkeling en het doel van opvoeding en onderwijs beïnvloeden de keuzes die de school maakt op onderwijsorganisatorisch vlak. Zo kiest de school er doelgericht voor om te werken met leeftijdshomogene groepen. Tevens begeleidt – in de mate van het mogelijke – de klasleraar gedurende meerdere jaren eenzelfde klasgroep. Dit biedt kansen tot het opbouwen van een hechte band tussen leraar en leerling.
- De Parcivalschool is de enige Steinerschool die buitengewoon onderwijs aanbiedt. Voor de jongere leerlingen met een type 1/type 8 attest organiseert de school typeoverschrijdende klasgroepen. Groep 3 wordt partieel opgesplitst. Vanaf groep 4 worden de klassen volgens type ingericht. Voor kinderen met een type 2 attest zijn er drie opeenvolgende groepen ingericht. Gelet op de grotere heterogeniteit naar leeftijd en naar ontwikkelingsmogelijkheden is het onderwijs hier sterker geïndividualiseerd. Momenteel is de school zich aan het bezinnen over de verdere uitbouw en organisatorische keuzes voor de type 2 afdeling.
- Typisch kenmerk voor de school is het periode-onderwijs. Gedurende één of meer blokken van telkens drie à vier weken worden de hoofdvakken (wiskunde, taal en heemkunde) onderwezen. Concreet krijgt dit hoofdonderwijs invulling tijdens de eerste twee uren van de dag. Het onderwijs verloopt hier klassikaal en sterk gestuurd door de leraar. Daarnaast vermeldt het weekrooster ook ‘oefenuren’ waarbij gewerkt wordt aan het inoefenen en automatiseren van leerstofonderdelen. Hier is er ruimte tot differentiatie.
- Binnen de schoolwerking zijn verschillende subteams te onderscheiden: de klasleraren, de therapeuten, het Mardukteam, het zorgklasteam, ... De werking van de verschillende subteams is in beperkte mate geïntegreerd. Momenteel komen hun respectievelijke werkingen gescheiden over. Dit belemmert een gezamenlijke aanpakstrategie en de gemeenschappelijke doelgerichtheid. Illustratief hiervoor zijn de afzonderlijke visieteksten die eerder geschreven zijn vanuit de eigen perceptie van de verschillende groepen en minder vanuit een helikoptervisie afgestemd op de doelen van de school.
- Het is de gangbare cultuur binnen de school om kinderen met specifieke noden te remediëren via individuele, externe ondersteuning. Paramedici werken daarom ook veelvuldig in therapeutische contexten. Het vormt een risico dat hierdoor de leraar zijn rol als eerstelijnsverantwoordelijke minder kan opnemen. Recent nam de school enkele

initiatieven om de klasondersteunende werking door de paramedici te verhogen. De klasinterne ondersteuning door omkaderend personeel kan bijdragen tot een meer gedeelde verantwoordelijkheid.

- De onderwijspraktijk verloopt conform de uitgangspunten van de Steinerpedagogie. Onderwijsorganisatorische keuzes en gehanteerde methodieken lijken soms doel op zich te worden. De doeltreffendheid ervan is niet altijd duidelijk. Rekening houdend met het uitgangspunt van de school om tegemoet te komen aan de individuele noden van het kind, is het belangrijk om de effectiviteit en efficiëntie van onderwijsorganisatorische keuzes steeds opnieuw in vraag te stellen.

## **5. ALGEMEEN BELEID VAN DE SCHOOL**

Het onderzoek naar het algemeen beleid van de school levert volgende vaststellingen op:

- De Parcivalschool is de enige Steinerschool voor buitengewoon onderwijs in Vlaanderen. Ze zoekt een evenwicht tussen enerzijds de principes vanuit de Steinerpedagogie en anderzijds de verwachtingen naar een school voor buitengewoon onderwijs. Het pedagogisch beleid van de school is sterk geënt op de antroposofische grondslagen en vertaalt zich in een specifieke pedagogisch-didactische aanpak. De school ondernam de voorbije jaren acties om het proces van handelingsplanning kenmerkend voor het buitengewoon onderwijs sterker te integreren in de dagelijkse klas- en schoolwerking. Deze tendens kan nog verder doorgezet worden om zo, conform haar schoolvisie, nog sterker aandacht te kunnen besteden voor de individuele ontwikkelingsweg van elk kind.
- Ter ondersteuning van het proces van handelingsplanning implementeerde de school dit schooljaar een elektronisch leerlingvolgsysteem. Er werden reeds grote stappen gezet. Alle teamleden ervaren dit als een zinvol hulpmiddel omdat op die manier alle relevante informatie onmiddellijk en voor iedereen toegankelijk is. Een kritische evaluatie kan bijdragen tot een verdere verfijning van dit systeem en tot het maken van verdere afspraken voor het gebruik ervan.
- Binnen een open en transparante schoolcultuur is er een participatieve besluitvorming. Dit neemt niet weg dat de directeur duidelijke lijnen uitzet en de koers bewaakt. Het voeren van functionerings- en evaluatiegesprekken is ingeburgerd in de school. De sterke overlegcultuur, de vlotte informatiedoorstroming maar vooral de grote collegialiteit en de ruimte voor het uiten van persoonlijke bekommernissen, zorgen voor een aangenaam werkklimaat voor de personeelsleden.
- Om het beleid vorm te geven zijn er verschillende overlegorganen op school. Het Mardukteam, de therapeuten en het zorgklasteam hebben wekelijks afzonderlijke overlegmomenten. Tijdens deze overlegmomenten is er ruimte voor het bespreken van praktische zaken vooral wat betreft de ontwikkeling van de kinderen, met ingebegrip van de afstemming van de verschillende therapieën, en de eigen professionalisering. Tijdens de wekelijkse pedagogische raad met alle personeelsleden wordt er praktische informatie doorgegeven en besproken. Indien nodig vinden er ook kindbesprekingen plaats. Inhoudelijke pedagogisch-didactische thema's kunnen ruimer aan bod komen. Binnen de school zijn verschillende werkgroepen actief. Een duidelijkere doelbepaling kan de efficiëntie van deze werkgroepen verhogen.
- Binnen de school is er een informeel middenkader aanwezig dat onder andere de pedagogische raad voorbereidt. Door dit te formaliseren en aan te vullen met afgevaardigden vanuit subteams verhoogt de transparantie van de beleidsvoorbereiding van de school. Dit draagt op zijn beurt bij tot een grotere gedragenheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid bij het vastleggen en uitvoeren van de beleidslijnen van de school. Deze geformaliseerde structuren hoeven geen afbreuk te doen aan de participatieve overlegcultuur van de school maar zullen veeleer duidelijkheid creëren, zeker binnen een sterk wisselend team.

- De directeur maakt jaarlijks op vraag van het schoolbestuur een persoonlijke doelstellingenlijst op. Ook met het personeel worden duidelijke afspraken gemaakt over hun opdrachten. Op niveau van de school is het nog geen verworvenheid om op (middel)lange termijn een prioriteitenplan op te stellen met doelen, acties en evaluatiemomenten. De school neemt wel werkpunten op, meestal vanuit concrete noden. Het risico is echter dat gestart wordt met deze werkpunten maar dat deze niet altijd afgewerkt worden of resulteren in duidelijke afspraken.
- De school heeft nog weinig ervaring opgebouwd inzake kwaliteitszorg. De school beschikt over weinig aantoonbare materialen waarmee ze de kwaliteit van haar onderwijs kan aantonen. Outputgegevens worden weinig aangewend als element voor kwaliteitszorg. Naar het schooljaar 2012-2013 toe neemt de school deel aan een begeleidingstraject rond het beleidsvoerend vermogen van de school.

## **6. STERKTES EN ZWAKTES VAN DE SCHOOL**

### **6.1 Wat doet de school goed?**

Wat betreft de erkenningsvoorwaarden:

- de uitgebreide beeldvorming door alle kindbetrokkenen;
- de aandacht voor de afzonderlijke fasen van het proces van handelingsplanning;
- de diverse ondersteunende en remediërende initiatieven met betrekking tot het leergebied sociaal-emotionele ontwikkeling;
- de algemene aandacht voor de harmonische ontwikkeling van kinderen en meer bepaald voor het welbevinden van leerlingen;
- de uitgebreide rapportering naar ouders via het 'getuigschrift'.

Wat betreft de kwaliteit/kwaliteitsbewaking van de processen:

- de doelgerichtheid en de ondersteuning van de aanvangsbegeleiding;
- de ondersteunende werking van het elektronisch platform in functie van de handelingsplanning en informatiedoorstroming naar alle kindbetrokkenen;
- het nemen van onderwijsorganisatorische maatregelen zoals het Mardukteam en het zorgklasteam naar aanleiding van specifieke noden en de ondersteunende werking van deze teams.

Wat betreft het algemeen beleid:

- de open, transparante schoolcultuur met participatieve beleidsvoering en het aangenaam collegiaal werkklimaat;
- de overlegcultuur en de verschillende overlegstructuren in de school.



## **6.2 Wat kan de school verbeteren?**

Wat betreft de erkenningsvoorwaarden:

- de kwaliteit van en de afstemming tussen de verschillende fasen van handelingsplanning in functie van een cyclisch proces;
- het meer dynamisch hanteren van het schooleigen doelenreferentiekader;
- het maken van afspraken rond de concrete uitwerking van en de gefaseerde, graduele opbouw voor het leergebied sociaal-emotionele ontwikkeling;
- de objectivering van de evaluatiefase en de afstemming ervan op de doelen.

Wat betreft de kwaliteit/kwaliteitsbewaking van de processen:

- de doeltreffendheid van de aanvangsbegeleiding verhogen door te streven naar een meer gedeelde verantwoordelijkheid voor de klasgroepen en meer aandacht te besteden aan het algemeen klasmanagement;
- de aanvangsbegeleiding verder optimaliseren en stroomlijnen en vanuit kritische reflectie nagaan of de huidige investering volstaat;
- de efficiëntie en effectiviteit van onderwijsorganisatorische keuzes blijven bewaken;
- het maken van verbindingen tussen de verschillende subteams en hun werking inpassen in het totale schoolbeleid;
- een grotere samenhang creëren tussen de klaswerking en de individuele ondersteuning.

Wat betreft het algemeen beleid:

- het installeren van een formeel middenkader met een beleidsvoorbereidende opdracht bestaande uit een afvaardiging van de verschillende subteams;
- het opstellen van een prioriteitenplan met aandacht voor timing, opvolging en evaluatie;
- het nemen van initiatieven om op een structurele manier de eigen kwaliteit te bewaken.

## **6.3 Wat moet de school verbeteren?**

Wat betreft de erkenningsvoorwaarden:

- nihil

## 7. ADVIES

In uitvoering van het Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs van 8 mei 2009 is het advies voor erkenning

**GUNSTIG**

voor alle structuuronderdelen.

## 8. REGELING VOOR HET VERVOLG

Nihil

Namens het inspectieteam, de inspecteur-verslaggever

Cris Hens

Datum van verzending aan de directie en het bestuur van de instelling:

Voor kennisname  
Het bestuur of zijn gemandateerde

Naam: